

DOS-CENTS ANYS DE LA GUERRA DEL FRANCÈS A CUBELLES (1808-1814)

“Bon vent i barca nova”

Cubelles als inicis del segle XIX

El corregiment de Vilafranca, on es trobava Cubelles, havia experimentant un desenvolupament econòmic notori durant la segona part del segle XVIII, afavorit pel nou permís al comerç amb Amèrica i la relativa calma bèl·lica. Nuclis manufacturadors, viles comercials i zones d'expansió agrícola convivien, però, amb àrees on es mantenia la secular coexistència entre els senyors i els serfs, entre els amos i els masovers, i on l'agricultura no produïa excedents i estava centrada en la subsistència. Aquest era el cas de Cubelles.

Els primers anys del segle van suposar no obstant un canvi de tendència en la situació del país, i van venir acompanyats per una important crisi econòmica que afectà tot el Principat, atada per la política d'aliances del favorit de Carles de Borbó, l'extremeny Manuel Godoy. L'inepte governant egòlatra signà l'any 1795 la pau amb la jove república francesa, el que suposà de facto la submissió de la monarquia hispànica als interessos de França. Aquesta nova aliança va comportar la confrontació amb el Regne Unit, enemic secular dels francesos, la consegüent supressió de les exportacions catalanes cap a Anglaterra i la reducció dràstica del tràfec comercial amb Amèrica arran de l'hostilitat dels britànics, amos i senyors de les aigües de l'oceà Atlàntic mercès a la seva poderosa armada.

L'historiador Joan Mercader i Riba descriu la nova situació amb aquestes paraules:

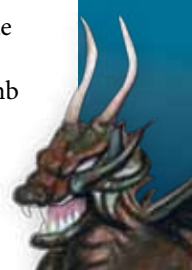
“La guerra amb la Gran Bretanya que aquesta política francòfila comportava, fou una veritable calamitat per a l'economia catalana. Els vinaters del Penedès i del Camp de Tarragona, veieren obstruïda l'exportació de llurs gèneres a Ultramar, i el mateix s'hagué d'esdevenir amb els obradors de filats i teixits de Barcelona, Reus, Manresa, Terrassa, Sabadell, i amb els paperers de La Riba i de Capellades i, en general, amb tots aquells que es refiaven del tràfic amb les colònies espanyoles d'Amèrica”¹.

A Cubelles, el nou segle s'inicià amb la mort del rector Francesc Calaf, el 24 de maig de 1802, amb seixanta-tres anys. El nou mossèn fou Bonaventura Dalmases, de cinquanta-vuit anys, provinent de la parròquia de Castellbisbal, qui arribava a la rectoria el mes de juny de 1803.

Un dels primers conflictes que el nou pastor de Déu hagué d'afrontar va ser el 15 de març de 1805, quan els habitants de la Quadra de Cunit continuaren amb el seu procés de separació de la vila de Cubelles, iniciat l'any 1785. Els cunitencs argumentaren la distància entre les cases de la quadra i l'església, així com la dificultat de creuar la riera, fet que indica la inexistència d'un pont sobre el Foix. El rector Bonaventura Dalmases es defensà dient que hi havia altres habitatges del terme més allunyats del centre i altres quadres més separades que no havien demanat poder tenir reverend propi. Els termes exposats per uns i altres van ser:

“Sobre lo recurs pendent entre los habitants de la Quadra de Cunit de una part i lo Reverend en Bonaventura Dalmases Prevere i Rector de Cubelles de part altra: motivant aquelles la pretensió de separar dita Quadra Sufragània de la Parròquia en la distància que hi ha entre esta i moltes cases d'aquella, i en les dificultats de passar la Riera; ponderant que impedeixen moltes vegades lo Baptisme solemne dels pàrvuls i l'administració dels demés auxilis als adults malalts; i responent lo expressat Rector que les dificultats de passar la Riera no són tantes perquè dos anys ha que no hi passa aigua, que les seves avingudes no són copioses sinó certes vegades i per poc temps, que estes dificultats són les mateixes que per moltes cases de Cubelles, de Canyelles i Santa Margarida, que són a l'altra banda de la dita Riera comparativament de les respectives parròquies sense que cap de dites cases maquin separar-se; i que les cases de dita Quadra més distants de dita Parròquia no disten més d'una hora, havent-hi moltes que són igualment a prop de l'Església Parroquial, que de les sufragànies, i que moltes cases de Cubelles són més distants de la Parròquia que no les més apartades de la sufragània; per los quals motius al·lega dit Rector que és temerària i menyspreable en dret la pretensió de separar-se: no obstant desitjant una i altra part prosseguir pacíficament...”².

La solució proposada pel rector cubellenc i acceptada pels habitants de la Quadra de Cunit va ser el nomenament de la figura d'un vicari, amb

FESTA MAJOR CUBELLES

residència “perpètua” a Cunit i amb capacitat d’administrar els sagraments, encara que sota la supervisió del reverend de Cubelles:

“... En Pere Diart de (...) Bisbe de Tarragona han acordat establir i mantenir en dita Quadra de Cunit un Vicari natural electe i renovat per Sa Excel·lència Santíssima que de continu resideixi en ella i administri als seus habitants els Sants Sagraments i demés auxilis espirituals, del mateix mode que en el dia era obligat lo Rector de Cubelles; per lo qual fi lo Ajuntament, obrers i demés individus de dita Quadra de Cunit que a baix amb ses respectives firmes s’individuaran i lo Reverend en Bonaventura Dalmases Prevere i Rector de dita Parròquia de Cubelles ...”³.

Després de la signatura de la concòrdia, el 20 de maig de 1805 es va nomenar el primer vicari cunitenc, mossèn Silvestre Cantà, que anteriorment havia estat vicari d’ Alella i que va restar a Cunit fins a l’ any 1824, en què va ser nomenat rector de Vallbona d’ Anoia i Cabrera d’ Anoia.⁴

La vila de Cubelles es dedicava quasi exclusivament a l’ agricultura, activitat que es complementava amb els molins fariners, les fàbriques d’ aiguardents i el comerç de vi. Pel que fa a la població cubellenca de la primera dècada del segle XIX, se situava entre els 692 habitants del cens de Floridablanca de 1787 i els 786 que el 1829 manifestà mossèn Jaume Roig en una enquesta del Bisbat de Barcelona.

En aquest context descrit, les ambicions malaltisses d’ un militar francès nascut a Ajaccio, a l’ illa de Còrsega, vindrien a alterar la pau de Cubelles i del nostre país.

La situació prebèl·lica

La derrota de l’ esquadra franco-espanyola a la batalla de Trafalgar (costes de Barbate, Espanya) davant Anglaterra el 21 d’ octubre de 1805 i la victòria francesa sobre les tropes russes i austríaques a la batalla d’ Austerlitz (Slavkov u Brna, Txèquia) el 2 de desembre de 1805 portaren l’ emperador gal el 21 de novembre de 1806 a promulgar el Decret de Berlín, decre-

Napoleó Bonaparte (1769-1821).

Carles de Borbó i de Saxònia (1748-1818).

tant el bloqueig comercial i militar del continent europeu a la Gran Bretanya, el seu darrer gran enemic. L’únic punt feble del setge al continent era Portugal, i Napoleó preparà un pla per a la seva invasió, que passava per controlar tota la Península Ibèrica i, conseqüentment, les riques colònies americanes.

Mitjançant un pacte entre Napoleó i el favorit del rei espanyol, Manuel de Godoy, les tropes franceses entraren a la

Península el mes d’ octubre de 1807 de forma legal i coordinada. Al Principat de Catalunya els soldats gals arribaren el 9 de febrer de 1808, quan un exèrcit de 15.000 infants i 1.800 genets, sota el comandament del general Guillaume Duhesme, creuava el pas fronterer del Portús i ocupava Figueres. L’arribada a la capital del país va tenir lloc el 13 de febrer de 1808, controlant els llocs estratègics de la defensa militar barcelonina.

Mentrestant, el príncep Ferran conspirava contra el seu pare Carles IV i el 17 de març de 1808 els seus partidaris s’ amotinaren a Aranjuez, a prop de Madrid. Carles IV es veié obligat a abdicar en el seu fill Ferran. El nou rei Ferran VII partí cap a Baiona, al País Basc Nord, on demanà el suport de Napoleó per a la seva causa. L’emperador còrs, hàbil i astut, cridà també el deposat Carles IV a Baiona, amb l’ excusa de cercar un consens, d’ on no els deixà marxar. Els borbons espanyols eren ja presoners de Napoleó Bonaparte.

En aquelles dates, un document conservat a l’ arxiu parroquial ens informa de la composició de l’ Ajuntament de Cubelles a l’ abril de 1808 i ens dóna a

FESTA MAJOR CUBELLES

conèixer la figura del *fidel de fets*, una mena de secretari municipal:

“Dia 6 d’abril de 1808.

Constituint l’Ajuntament de la Vila de Cubelles, a ell assistiren els Magnífics Josep Roig, batlle.

Josep Sirvent, regidor.

Ramon Marso, regidor.

Josep Safons, síndic prior.

Pere Carbonell, síndic diputat.

Josep Ivern, síndic personer.

El senyor regidor degà va dir a Ses Senyories en atenció d’haver despatxat el mestre de llegir i escriure que tenia l’ocupació de fidel de fets pels motius que té l’Ajuntament; conseqüentment és precís nomenar un fidel de fets interí i s’oc del parer de nomenar Joan Lleó així que sigui el que els sembli.

Unànimes tots els dits senyors nomenaren el dit Joan Lleó, essent del mateix parer que el senyor Degà, pel que se li lliurin les claus que com a tal ha de tenir al seu càrrec.”⁵

L'esclat del conflicte i les primeres lleves

A la capital espanyola, els madrilenys es revoltaren contra la presència militar francesa el 2 de maig de 1808.

Només tres dies més tard, el 5 de maig de 1808, les pressions de Napoleó foren Ferran de Borbó a retornar-li la corona al seu pare Carles, i aquest la lliurà a Napoleó, qui li cediria al seu germà Josep Bonaparte el 10 de maig de 1808, mostra de la total decadència de la dinastia espanyola regnant.

Als Països Catalans, la revolta contra el nou ocupant francès va esclatar a València el 23 de maig de 1808 i a Lleida ho féu el 28 de maig, situació que propicià la creació de juntes de govern a les principals ciutats catalanes, com ara Igualada, Lleida, Tortosa o Girona. El general Duhesme, sorprès pels esdeveniments, volgué controlar el rerepaís i ajudar les tropes franceses acantonades a Saragossa i a la capital del País Valencià, i així envià el 4 de juny de 1808 dues columnes, una cap a Igualada i Saragossa, sota les ordres del general Schwartz, i l'altra cap a Tortosa i València, comandada pel general Chabran. La primera va ser derrotada per soldats regulars i sometents catalans al Bruc, el 6 de juny, mentre que la segona arribà sense contratemps a Tarragona el 7 de juny, primera escala del trajecte, després de travessar el Penedès per la ruta de Vilafranca. Un cop coneguda la desfeta del Bruc, Duhesme ordenà Chabran de tornar cap a Barcelona. Al camí de retorn, la columna francesa fou atacada el 9 de juny per irregulars envalentits per la victòria del Bruc a l'alçada de l'Arboç. La reacció dels soldats napoleònics va ser despietada, cremant el poble i matant més de cent persones.

A Cubelles, la imminent revenja francesa per la humiliació rebuda al Bruc es va viure amb terror i la població va córrer a les muntanyes en saber-se la notícia de l'inici de les hostilitats i el retorn de la divisió del general Chabran cap a Barcelona. Mossèn Dalmasas, notable cronista de la Guerra del Francès

a Cubelles, va descriure aquells dies de juny amb aquestes paraules:

“Faig nota, pel successiu, tenint la mira no a objectes polítics, sinó espirituals, que en el dia 9 del mes d’octubre⁶ del 1808 (sic, 9 de juny de 1808), una divisió de l’exèrcit francès que constava de tres mil homes, al retornar de Tarragona (on havia entrat i havia estat rebut en el dia 6 del mateix any) per anar a socórrer una altra divisió que es dirigia a Manresa o Igualada i fou obligada a retornar a Barcelona destrossada; així que aquella arriba a la vila del Vendrell, una partida de cavalleria i infanteria vingué per la part de Calafell i arribà fins el Camí Ral, sota el Mas Mel. Després corregué la veu que venien per aquesta part de Cubelles. Aterrorits nosaltres ens dirigírem a les muntanyes i quedà la vila inhabitada o despoblada; el rector Ramon Casadevall, vicari, portà el Globus amb les formes, i sens pompa per a ocultar-ho més; i ens dirigírem aquella nit al Mas Roig, sota la muntanya de l’Atalaia, des de la qual veiérem com cremaren la vila de l’Arboç i feren les pitjors atrocitats fins a tant que marxaren el divendres al matí oint-se sempre continus trets d’artilleria i fuselleria en dita casa del Mas Roig. Estigué el sagrament fins dissabte i d’on s’administrà a varies persones que donaren gràcies de trobar allí impensadament el consol que necessitaven.

Bra. Dalmasas, Dia 3 de Juliol de 1808”⁷.

Tot fa indicar que les columnes franceses no arribaren a Cubelles i que s’ajuntaren novament al camí de l’Arboç, sense passar per la vila.

La resposta catalana als fets del Bruc i l’Arboç, barreja d’eufòria i indignació, es concretà en la creació de grups de sometents arreu del país que començaren a recórrer tots els pobles cercant adhesions contra els francesos. A Cubelles hi hagué una crida, no se sap si reeixida, al posterior pas dels soldats populars per la vila, segons descriu el pare Garí:

“... El toc d’alarma ressonà a Vilanova i, a l’ensem, un sometent va travessar la vila, el qual, des de les

Recreació de la Batalla del Bruc de 6 de juny de 1808.

FESTA MAJOR CUBELLES

*muntanyes de Begues, es dirigia a Cubelles i l'Arboç, volent que el sometent de la vila s'unís al d'ells*⁸.

Els militars també s'intentaven organitzar arreu del país. A la capital del Camp de Tarragona es creà una Junta de Govern que ràpidament ordenà l'allistament dels mossos del seu corregiment, on es trobava Cubelles. Es constituí el *2n Terç de Voluntaris del Corregiment de Tarragona*, on el dia 1 de juliol de 1808 s'hi hagué d'allistar a la segona Companyia en Rafael Rocas, mentre que Josep Quadrado ho feia el dia 9 de juliol a la primera Companyia del mateix terç⁹.

Els moviments de tropes començaren a gran escala i, entre el 13 i el 18 de juliol de 1808, partí de Maó, a Menorca, un contingent de 4.630 soldats amb 37 peces d'artilleria, que arribà poc després a Tarragona.

Part de les noves tropes catalanes de Tarragona partiren el 26 de juliol en dues columnes. La primera, amb 700 homes comandats pel comte de Cadalgués prengué direcció a Martorell per Vilafranca. La segona, amb 900 homes sota les ordres del tinent coronel Martín González, passà per Cubelles camí de Sant Boi de Llobregat. Aquest moviment de tropes estabilitzà la nova línia del front al riu Llobregat.

Les lleves continuaven produint-se davant la magnitud de l'enemic francès. Durant el mes de setembre de 1808 es creà la quarta Companyia del *2n Terç de Voluntaris del Corregiment de Tarragona*, on s'hagueren de presentar els cubellencs Francesc Masalleres, Pau Fons i Joan March. La Quadra de Gallifa i la de Rocacrespa van presentar dos homes a aquesta lleva, dels quals està documentat Isidre Orpí.

Però un esdeveniment llunyà produí un tomb en la contesa bèl·lica. El 12 d'octubre de 1808 Napoleó signà amb el tsar Alexandre de Rússia el Tractat d'Erfurt, cosa que li permeté reduir el nombre de soldats al front oriental europeu i concentrar els seus efectius militars a la Península Ibèrica.

Mariscal Laurent Gouvion Saint-Cyr (1764-1830).

La primera ocupació francesa

Durant els següents mesos, la Junta Superior del Principat de Catalunya, nou òrgan de govern a tot el país, acumulà les seves tropes al voltant de Martorell per a preparar la conquesta de Barcelona. El mes de novembre ja comptava amb 25.000 soldats preparats per a la batalla i controlava ja les aleshores viles de Gràcia, Sant Andreu del Palomar i Sarrià, als afores de la capital.

Els francesos concentraren per la seva banda prop de 20.000 soldats a Perpinyà, al Rosselló, i els enviaren cap a Barcelona sota el comandament del marquès Laurent de Gouvion Saint-Cyr per a socórrer la plaça forta catalana. Assabentats dels moviments francesos, les tropes de la Junta Superior marxaren

cap al Vallès i toparen amb els soldats de Saint-Cyr a Llinars del Vallès el 16 de desembre de 1808. Les forces franceses s'imposaren amb claredat i provocaren la total i absoluta desfeta de la resistència. Entre el 17 i el 19 de desembre els homes de Saint-Cyr arribaren a Barcelona i el 21 de desembre atacaven les posicions catalanes a la riba esquerra del Llobregat, obtenint una important victòria que deixava lliure per als francesos el territori entre Barcelona i Tarragona i, conseqüentment, tot el Penedès. La ciutat de Tarragona continuava, no obstant, sota el poder de la Junta Superior del Principat de Catalunya.

De fet, el 23 de desembre de 1808 la columna del general francès Pino, d'origen italià, entrava a Vilanova i la Geltrú. Tot fa pensar que en aquella

FESTA MAJOR CUBELLES

data també s'ocupà Cubelles, si fem cas del *Diari de Navegació* d' Isidre Ricart, capità del bergantí *Neptuno*, quan el 24 de desembre de 1808 escrivia:

*"... El motiu ha estat per haver derrotat els enemics el nostre exèrcit del Principat i haver-se retirat el nostre general a Tarragona i l' Excel·lentíssim Sr. Reding al Bruc, i haver els nostres enemics entrat a Vilafranca, i al poble a dalt esmentat i més Sitges i Cubelles i Platges del Vendrell. Hem embarcat algunes famílies per a sortir de l'opressió dels enemics, motiu de la nostra fuga".*¹¹

Les tropes franceses sojornaven i es proveïen a les cases dels veïns de les poblacions que ocupaven. A Cubelles també s'hagué de mantenir els soldats francesos que controlaven la vila, segons una nota de l' Ajuntament de Vilanova inclosa al *Registre de Memorials*:

"... També en aquesta línia, els pobles de Cubelles, Cunit i quadres, Canye-

*lles, Ribes, Jafra i Olivella, eren disposats a donar xai a les tropes, per a salvar així el bestiar vacum que tenien a casa seva. Els francesos es negaren a subscriure cap document respecte a la carn que se'ls subministrà ...".*¹²

L'estada dels francesos al Garraf només rebia certes pressions aïllades d'algunes partides de sometents del Penedès i del Camp de Tarragona. Malgrat la presència dels francesos a Vilanova, els soldats borbònics feien també acte de presència a Cubelles. Així, el 3 de gener de 1809 morí a Cubelles de mort natural el sergent Carles Almenar, natural de València i membre del Regiment d' Infanteria d' Astúries. La situació, però, era de domini francès a tota la comarca, controlant els pobles del voltant des de la plaça forta de Vilanova.

Això no obstant, el 25 de febrer de 1809 el general Theodor Reding, comandant de les tropes catalanes, començà una contraofensiva que permetés equilibrar

les forces en la contesa, i planejà des de Tarragona l' atac contra la guarnició francesa de Valls. L'operació resultà un desastre. Malgrat la derrota i la mort del mateix general Reding, la Junta Superior va fer un gran esforç militar i ordenà la mobilització general del sometent, aconseguint la conquesta d' Igualada i del pont de Molins de Rei sobre el Llobregat. Aquest atac obligà els francesos a replegar-se novament a la línia del Llobregat, de manera que Cubelles i tot el Garraf van tornar sota control català el 10 de març de 1809. La pesta, que havia delmat els efectius francesos, i la necessitat de controlar el territori entre Barcelona i Perpinyà expliquen també el replegament de les tropes napoleòniques.

La Junta Superior de Catalunya adreçà durant el mes de maig de 1809 una nova crida als pobles del Garraf per a proveir d' homes l' exèrcit que havia d' atacar la capital. Una lletra de l' alcalde vilanoví Joaquim Mascaró al capità general interí, el marquès de Coupigny –successor del malaguanyat general Reding-, ho recorda:

*"N'Agustí d' Arnauda, comandant de les tropes d' Esparraguera i del P.F. de Sant Boi, amb data del 6 que regeix (6 de maig de 1809) encarregà a aquest Ajuntament i a les viles de Sitges, Ribes i Cubelles enviessin Somentent a les ordres de dit senyor".*¹³

Els pobles del Corregiment de Tarragona, on es trobava Cubelles, havien de mantenir l' esforç bèl·lic i el proveïment de les tropes. L'Ajuntament pagava prop de dues-centes lliures mensuals, una autèntica fortuna tenint en compte l' escassetesa de recursos d' un poble pagès colpejat per la guerra. El repartiment dels tributs, la capitació, es féu en base al cadastre de cada municipi, el nombre de veïns i el nivell d' indústria i comerç de cada poble. El resultat per a Cubelles el 27 de setembre de 1809 fou un pagament anual de 2.279 lliures, el que mensualment suposaven 189 lliures. Per a veure el pes del pagament cubellenc, podem dir que Vilanova pagava 27.340 lliures anuals, i que el total recaptat pel Corregiment fou de 360.000 lliures anuals.¹⁴ Per la seva banda, la Quadra de Gallifa feia una aportació anual de 826 lliures.

General Theodor Reding de Biberegg (1755-1809).

FESTA MAJOR CUBELLES

Divisió administrativa del Principat de Catalunya en l'època napoleònica.

Durant la segona part de l'any 1809 els francesos centraren llurs esforços en la presa de Girona per a assegurar la comunicació entre Barcelona i Figueres, dues places claus per al control del país. El setge francès sobre Girona començà el 6 de juny de 1809 i el comandament militar de Vilafranca intentà organitzar una força per a socórrer la ciutat de Girona el 2 de setembre de 1809. Així, Josep Olzinelles, de la Junta Corregimental de Vilafranca ordenà els pobles del Penedès que *"en rebre la present enviaran directament al punt de Vallirana a la disposició del mateix quants sometents armats puguin ajuntar als respectius pobles ..."*.¹⁵

Tornant a l'evolució de la guerra, i malgrat els intents de resistència, Girona va caure el 10 de desembre de 1809, el que deixava assegurada la rereguarda francesa a Catalunya. L'endemà, el Tinent Coronel dels Exèrcits i de la Guàrdia Valona, des de Reus, demanava els pobles de Cubelles i la Quadra de Gallifa, l'enviament del sometent a Vilanova i la Geltrú amb la intenció d'assetjar Barcelona.¹⁶

Possiblement en aquesta lleva s'incorporà el cubellenc Ventura Prats. El 4 de gener de 1814 es feu una missa en

record de la seva ànima, car se'l donava per mort:

"Al 4 de gener de 1814 a l'Església de Santa Maria de Cubelles se feren les funcions d'enterrament, Novena i Cap d'Any en sufragi de l'ànima de Ventura Prats que moralment se creu mort, per no saber-se'n res, de quatre anys a esta part, havent anat amb els sometents, a la part de la Ribera, i saber-se per sons companys haver-lo deixat malalt, s'han fet varies diligències i res s'ha sabut d'ell, amb això es creu mort. Se li cantaren Matines i saudes de Difunts i tres oficis amb Diaques, amb assistència de 16 sacerdots, donant a cadascun 1 ct 2 i 6, i doble al pàrroc".¹⁷

La divisió administrativa

L'emperador Bonaparte pretenia annexionar-se en aquests moments les terres peninsulars situades al nord del riu Ebre i, a tal efecte, el 24 de gener de 1810 el mariscal Pierre Augerau, duc de Castiglione, arribà a Barcelona, on el 6 de març emeté un decret que dividia el Principat de Catalunya en quatre corregiments. Cubelles, que des de l'ocupació borbònica de 1714 pertanyia al corregiment de Tarragona, restava aleshores ubicada al nou corregiment

de Barcelona –també anomenat de Montserrat-, al cantó de Vilafranca. Els límits occidentals d'aquesta nova divisió administrativa eren a Cubelles:

*"Lo segon corregiment de Catalunya prendrà lo títol de corregiment de Barcelona. Se terminarà a mig dia en lo mar Mediterráneo, des de la desembocadura de la Tordera fins a la riera de Foix. A l'occident partirà des d'esta riera, pujant-la i passant per Vilafranca, i d'allí a Igualada passant per Sant Quintí i Torre de Claramunt."*¹⁸

La nova divisió suposà de facto el pas del Principat de Catalunya a domini directe francès, sota la protecció de l'emperador Napoleó Bonaparte, que es produí de forma definitiva el 1812 després de la pacificació del país sota el poder imperial. Això no obstant, fins a la caiguda de Tarragona el 1811, Cubelles continuava emmarcada, com ja hem vist en les lleves i els tributs, al Corregiment de Tarragona.

Una breu etapa de calma

Malgrat la superioritat militar francesa, els primers mesos de l'any 1810 van transcórrer amb relativa calma a Cubelles i la seva rodalia, i només una ràpida i fracassada expedició francesa

FESTA MAJOR CUBELLES

pel nord del Penedès durant el març de 1810 pertorbà aquesta tranquil·litat.

Aquest període fou aprofitat per molts joves catalans per a emigrar a Amèrica, tot fugint de la guerra i de les lleves de l'exèrcit. A tall d'exemple, el 13 de gener de 1810 Josep Pedro, pare de Llorenç Pedro, consentia que el seu fill marxés cap a l'Havana per a treballar amb el comerciant Pere Puig.¹⁹

Mentrestant, el 14 de maig de 1810 els francesos prenen el control de Lleida, però la potència de Tarragona, encara en mans catalanes des de l'inici de la contesa bèl·lica, mantenia la normalitat a les comarques penedesenques. El pare Raimon Ferrer, al seu llibre *Barcelona captiva* ho descrivia d'aquesta manera:

*"A l'agost de 1810: [...] A Tarragona, Reus, Valls, Vilafranca, Vilanova, Sitges i els altres punts del Penedès i Camp de Tarragona, regna la major tranquil·litat i salut. Enfeïnades es troben dites viles amb el tràfec del comerç que resulta del que es treballa per a l'exèrcit en el seu vestuari, fornitures, etc."*²⁰

El 26 de maig de 1810 Napoleó Bonaparte relevava Augerau del comandament de l'exèrcit imperial a Catalunya i nomenava Jacques Étienne Macdonald, duc de Tarento, com a nou Governador General amb l'encàrrec de preparar la conquesta de Tarragona. Les accions militars de Macdonald es concentraren a Tortosa i a les terres de Ponent, pel que durant l'any 1810 els francesos no trepitjaren ni inquietaren Cubelles i la seva rodalia.

La vila estava indefensa davant qualsevol arribada de soldats francesos, per una banda, i sometents o tropes regulars, per l'altra. La lletra enviada per l'Ajuntament de Cubelles a les autoritats de Tarragona ho certifica:

"Havent rebut la Circular Ordre amb data de 18 de juny últim que ens diu que aportem els fusells que hi ha al poble, doncs sabrà V.S.S. que de fusell no n'hi ha cap, perquè el President Degà d'aquest, s'emportà dos al senyor Comandant del parc d'Artilleria d'aquesta Ciutat temps enrere, com consta per Rebut, i el que podem dir a V.S.S. Déu guardi a V.S."

Cubelles 14 de juliol de 1810.

Signo a ordre del Magnífic Ajuntament de Cubelles, Andreu Servera fidel de fets".

Aquesta situació de certa tranquil·litat suposà l'arribada de refugiats fugint de la conflagració bèl·lica, com ho demostren la presència d'"incògnits", gent de procedència desconeguda, en els llibres parroquials. D'aquesta manera, el 8 de setembre de 1810 moria Rosa *incògnita* a la pallissa de Cal Granell.

Dins els fets polítics que succeïren durant la guerra, el 24 de setembre de 1810 s'obriren unes Corts a Cadis que acabaren proclamant una constitució per a la desfeta monarquia espanyola, la coneguda com *la Pepa*, el 19 de març de 1812. Entre els diputats que discutiren la nova carta magna a la ciutat andalusa en representació de Catalunya hi era el vilanoví en Francesc Papiol de Padró. La seva relació amb Cubelles era molt estreta, car n'era el propietari del Mas Trader i del Mas Xinxola, per herència del seu pare Lluís de Papiol i Martí.

El Corregiment de Tarragona, centrat a la capital del Tarragonès, la plaça més

Proclamació de la Constitució espanyola de 1812 a Cadis.

FESTA MAJOR CUBELLES

important fora del domini francès, continuava manant sobre el territori del Penedès durant aquests primers anys de la guerra i seguia amb el cobrament d'impostos. Els pocs recursos dels cubellencs els feren adreçar una carta al Governador de Tarragona demanant poder endarrerir el pagament dels tributs, en aquest cas, de la doble capitació:

“En atenció a l'ordre de V.S.S. amb data 24 d'octubre com segueix, per a que mana a V.S.S. que portem els diners de la consignant Doble Capitació; doncs senyor aquest Ajuntament d'aquest poble de Cubelles, hem fet molts pregons pel Nunci i ens donem totes les diligències que podem per a cobrar dit cobrament; però cobrem sovint per a que molts pobres han de valer-se d'altres per a que els deixin els diners per a pagar dit pagament; que després que tindrem la partida, la portarem a dita Ciutat i quan podem dir a V.S.S. Déu guardi.

Cubelles 11 de novembre de 1810.

Per mandat de dit Magnífic Ajuntament de Cubelles

*Andreu Servera fidel de fets”.*²¹

I és que dies abans, els cubellencs i els habitants de les quadres ja havien aportat part de la collita com a pagament dels impostos del Corregiment. El dia 25 d'octubre de 1810, el vilanoví Antoni Llorach lliurava a les autoritats tarragonines 8,10 quarteres de blat i 22,3 quarteres d'ordi en representació de l'Ajuntament de Cubelles. Així mateix, dies abans Josep Cucurella portà el 18 d'octubre de 1810 un total de 7 quarteres de blat per la contribució de les quadres de Gallifa i Rocacrespa.²²

Ja als mesos de gener i febrer de 1811, els pagaments de tributs continuaren. El 22 de gener la Junta del Corregiment de Tarragona exigí a Cubelles el pagament de 50 duros per part d'un hisendat del poble. La quantitat pagada per la vila seria de 50 duros, la de Vilanova i la Geltrú de 900 duros, mentre que tot el Partit de Tarragona va recaptar 6.900 duros. L'import de 50 duros va ser efectivament pagat per en Josep Ivern, regidor de l'Ajuntament de Cubelles, el 23 de febrer de 1811.²³

Oficial de cavalleria polonesa de Napoleó.

L'ocupació francesa del país

Tornant al pla militar, durant la part final de 1810 i principi de 1811, els francesos reuniren prop de 20.000 soldats per a iniciar el setge de Tarragona, que començà el 4 de maig de 1811 sota el comandament del mariscal Louis Gabriel Suchet. Durant el setge, la ciutat de Vilanova i la Geltrú no patí la influència francesa, i nombrosos tarraconins fugiren per mar des de la capital del Garraf. La presa de Tarragona, darrera ciutat important del país fora del control imperial, va tenir lloc el 28 de juny de 1811, amb prop de deu mil presoners i morts.

L'endemà, les tropes de Suchet controlaven completament l'antiga Tarraco i van emprendre de seguida la conquesta de Vilanova, que per aquelles dates era el darrer port lliure i la porta d'entrada d'armes dels aliats anglesos. L'historiador Xavier Hernández ho descriu com ara segueix:

“Vilanova esdevingué un dels principals ports al servei de la Junta. La ciutat estava relativament aïllada i protegida pel massís del Garraf. Els francesos solament podien arribar-hi a partir de Vilafranca, atès que si intentaven passar pel camí de les costes de Garraf podien ser canonejats per l'armada britànica, que gairebé

*sempre hi estava present i a l'aguait. Vilanova, a banda d'un empori de corsaris i contrabandistes, esdevingué el cordó umbilical a través del qual els anglesos van proporcionar armes, pólvora i equipaments de tota mena que, posteriorment, mitjançant rècules d'atzembles s'encaminaven cap a la Catalunya interior”.*²⁴

El mateix 29 de juny de 1811 van arribar a Cubelles les tropes franceses, amb el mariscal Suchet al capdavant, venint de Tarragona per a prendre la capital del Garraf, Vilanova i la Geltrú. La presència de Suchet a Cubelles la testifica el Llibre de la Causa Pia per Pobres Donzelles:

*“Dia 13 d'agost de 1811 per no haver-se pogut verificar l'extracció dia 29 de juny de 1811, per causa de passar en dit dia per esta Parròquia lo Mariscal Sutget (Suchet) francès, i estar Tarragona en poder dels francesos, se fa en dit dia 13 d'agost ...”.*²⁵

El general francès Harispe, responsable de l'ofensiva de les tropes de Suchet, carregà i doblegà el 30 de juny de 1811 les tropes catalanes acantonades a Vilanova, venint des de Cubelles. El mariscal Suchet sojornà posteriorment amb els seus soldats diversos dies a Vilanova, d'on marxà l'11 de juliol de 1811, de camí cap a Barcelona.

FESTA MAJOR CUBELLES

Davant la desfeta total i la desmoralització de les tropes de la Junta Superior, el comandament dels exèrcits borbònics a Catalunya passà del marquès de Campoverde al general Lluís Lacy el 9 de juliol de 1811. Una de les primeres ordres fou la mobilització de tots els catalans de 18 a 40 anys, sota de pena de mort, en un comunicat que encara avui és a l'Arxiu Parroquial de Cubelles. El país estava sota control francès, però la presència militar dels sometents obligà els soldats de Napoleó a recloure's dins les grans places fortes costaneres que controlaven de nord a sud del Principat, és a dir, Figueres, Girona, Barcelona, Tarragona i Tortosa.

La resta de poblacions, i tot el Penedès, restaren sota control de les tropes irregulars de la Junta Superior, malgrat que els francesos feien freqüents sortides dels seus quarters en recerca de provisions i de contribucions, situació que perduraria fins al final de la guerra.

Les ordres del general Lacy incloïen el lliurament de queviures, com els que s'hagueren de lliurar l'agost de 1811, segons nota escrita en espanyol per mossèn Dalmases, que ens serveix també per a conèixer la composició del consistori cubellenc en plena Guerra del Francès:

“Als senyors En Bonaventura Dalmases, Cura Mossèn de Cubelles, Manel Pedro, batlle, i Josep Mayner, designat en lloc del síndic procurador, fa present Josep Safons, regidor major de dita vila, passius de varis subministraments lliurats a vàries partides de tropes, a favor de que a tenor de l'ordre que va rebre de la Junta Superior del Principat a primer d'Agost del corrent any 1811, per a que siguin aprovats els seus imports per la Superioritat, segons la mateixa ordre mana.

I nosaltres, els expressats Cura Mossèn, batlle i Josep Mayner, havent vist els expressats rebuts, i reconeguda les quantitats, els seus imports, i les signatures dels comandants de les tropes que les reberen, tenint-les per vertaderes ”.

Un d'aquests períodes d'ocupació dels francesos es produí a Cubelles el mes de setembre de 1811. El rector cubellenc Bonaventura Dalmases ho va descriure com segueix:

“Deu tenir-se en compte que en el dia 7 de setembre de 1811 arribà prop de les vuit hores de la nit el general francès Muyniex (Meunier) procedent de Tarragona amb sa divisió de 1.500 homes d'infanteria, 200 de cavalleria

*i sis canons d'artilleria. Dit Muyniex (Meunier), qui amb sa plana major sopà i dormí en esta rectoria, es fingí molt amic meu i després em digué que el mariscal francès Suchet havia imposat sobre aquest poble 4.000 duros per la contribució de guerres, al que contestí dient que Jo coneixia bé la misèria del poble i que era impossible que verificqués aquell pagament. L'endemà, dia 8 de setembre marxà amb tota sa tropa acomiadant-se amb moltes cortesies i a les deu hores del matí envià 200 polacos (sic), alguns de cavalleria, quedant-se ell amb son exèrcit a Vilanova, amb l'ordre que si a les tres de la tarda no havia aquest poble verificat el pagament de 1.340 duros, saquejarien l'església i les cases, veient-me en aquesta situació sense poder apel·lar a recurs algun. A la manera que un patró per a salvar sa barca llença les mercaderies al mar quan no pot apaivagar les tempestes, així mateix algunes partides de l'Obra que tenia molt sobrants extraguí per salvar l'església i el poble. 889 duros, són 1667 lliures.”.*²⁶

Una altra descripció de l'ocupació francesa es troba al Llibre de Comptes de les Confraries i l'Hospital, on els fets es van narrar com segueix:

EL GENERAL CLAUDE-MARIE MEUNIER

Claude-Marie Meunier va néixer el 4 d'agost de 1770 a Saint-Amour (el Franc Comtat, França), dins una família modesta. Començà la seva carrera militar l'any 1792 amb l'exèrcit del Rin (1792-1795), unint-se després a les tropes destinades a Itàlia (1795-1798), on esdevingué capità. Posteriorment participà a l'expedició de Napoleó a Egipte de 1801.

El 27 de març de 1805 es casà amb Louise-Emilie-Félicité David, la filla del famós pintor francès Jacques-Louis David, servint després a la « Grande Armée » de 1805 a 1807, dins la divisió Dupont. Tot seguit passà a la Península Ibèrica el 1808. L'any 1810 va ser promocionat al grau de general de brigada, després de la batalla de Cuenca.

El 1812 tornà a unir-se a la « Grande Armée » a Rússia, i participà a la campanya de 1813 a Alemanya, on guanyà el Grau de general de divisió. L'any 1815 serví al capdavant de la divisió de la Guàrdia Jove durant el govern dels Cent Dies.

La Segona Restauració l'envià a la Bretanya en qualitat d'inspector d'infanteria, lloc que continuà ocupant durant la monarquia. Ja al final de la seva vida, va escriure per als seus fills la Història Popular de Napoleó.

Va morir a París el 14 d'abril de 1846, i fou enterrat al cementiri de Père-Lachaise, al costat del pintor David. El seu nom resta escrit al cantó sud de l'Arc del Triomf de París.

FESTA MAJOR CUBELLES

"Al 8 de setembre de 1811 es presentà en esta vila una Companyia militar francesa que amenaçà lo saqueig universal si dins lo termini de cinc hores no apromptàvem 1.330 duros i escaig pel primer pagament dels 4.000 duros que demanaren per dret de Contribució de Guerra i per verificar-los fou precis l'extreure de les partides de ...".²⁷

La gana i la pesta assolaren la comarca durant el 1811. La sequera produí la pèrdua de la collita i la fam augmentà els efectes negatius de la guerra. A banda de les aportacions per a la guerra fetes amb els diners de l'Obra, el sosteniment de les tropes obligà a contínues contribucions per part de la Parròquia de Santa Maria de Cubelles, com ho reflecteix novament el rector mossèn Bonaventura Dalmases als comptes parroquials de 1811:

"Certifico i faig fe lo infrascrit D. Bonaventura Dalmases rector de la present parròquia que en lo present any los fruits de la present parròquia han valgut

El desenllaç de la guerra i la desfeta napoleònica

L'any 1812 començà amb la conquesta de València pel mariscal Suchet el 7 de gener, operació on participà el general Claude-Marie Meunier, conegut pels cubellencs. La notícia portà a l'intent de les tropes catalanes de tallar la línia defensiva entre Barcelona i València amb la presa de Tarragona. Els francesos enviaren aleshores una columna des de Barcelona, el 22 de gener de 1812, en direcció a Tarragona. Pel camí, els soldats saquejaren Vilafranca, Vilanova i, segons alguns historiadors, les viles del voltant,²⁹ entre les quals es podria trobar Cubelles, encara que no hi ha dades concretes que ho testifiquin.

Els soldats francesos portaven les idees revolucionàries i laiques. Això, afegit al poc entusiasme dels eclesiàstics catalans envers els nous invasors, va afavorir l'atac i el fustigament contra esglésies i clergues per part dels napoleònics. A Cubelles en tenim notícia de greus amenaces mitjançant una anotació d'una aportació econòmica al Llibre de Comptes de l'Administració dels Sants Màrtirs sant Abdó i Senén de 1812:

...	2.045,00 lliures
Despeses de col·lectes	
...	319,00 lliures
Resta	1.726,00 lliures
He pagat als espanyols lo novè	191,00 lliures
Resta	1.525,00 lliures
Ídem novè als francesos són col·lectes per Josep Girona	500,00 lliures
Resta	1.475,00 lliures
Ídem contribucions als hospitals de quatre duros cada mes	47,00 lliures
Resta	1.428,00 lliures" ²⁸

Nom del General Meunier a l'Arc de Triomf de París.

FESTA MAJOR CUBELLES

“Per redimir-nos de la injusta vexació del general francès Mesriex (Meunier) i lliurar-nos del saqueig de en l’Església i vila, 100 lliures”.³⁰

Mentrestant, el mes de maig es produí la mort a Palma, a les Illes Balears, d’un altre dels cubellencs que participaren a la conflagració bèl·lica, com ho testifica la ressenya de l’Hospital Militar de la Plaça de Palma, al Regne de Mallorca:

“Don Juan Escales presbíter i mossèn castrense del Reial Hospital Militar de la Plaça de Palma Regne de Mallorca certifico que al llibre d’òbits al foli 119 que resta en poder meu consta d’una partida que a la lletra és com segueix

Als 17 dies del mes de Maig de l’any 1812, en aquest Reial Hospital Militar de la Plaça de Palma Regne de Mallorca va morir Magí Artigas fill de Jaume i de Madrona Artigas, natural de Cubelles Arquebisbat de Tarragona, Presidiari; rebé tots els Sants Sagraments i el dia següent va ser

“Certifico i faig fe lo infrascrit D. Bonaventura Dalmases rector de la present parròquia que en lo present any han valgut

...	2.364,00 lliures
<i>Despeses de col·lectes</i>	...
	442,00 lliures
<i>Resta</i>	1.922,00 lliures
<i>Novè als espanyols en diners</i>	...
	217,00 lliures
<i>Resta</i>	1.705,00 lliures
<i>Novè als francesos</i>	...
	60,00 lliures
<i>Resta</i>	1.645,00 lliures
<i>Ídem 71 deixo pels hospitals entregats al rector de la Geltrú</i>	...
	133,29 lliures
<i>Resta</i>	1.511,71 lliures
<i>Ídem per blat per a les tropes</i>	...
	60,00 lliures
<i>Resta</i>	1.451,71 lliures

Són mil quatre-centes cinquanta-una lliures i disset sous”.³³

FESTA MAJOR CUBELLES

Retrat del Mariscal Suchet (1770-1826).

enterrat al Camp Sant de què dono fe i signo = Juan Escales Capellà.

Aquesta partida per a que se li doni entera fe on convingui, concorda amb el seu original a on em remeto ...".³¹

Els francesos van emprendre durant el juny de 1812 la campanya de Rússia, el que va suposar l'enviament de moltes tropes al front oriental europeu, entre ells el general Meunier, i la continuació del replegament dels francesos a l'interior de les fortaleses de les principals capitals catalanes.

La situació fou aprofitada per les tropes angleses a la Península, on amb la victòria d'Arapiles, a prop de Salamanca, el 22 de juliol de 1812, s'inicià la conquesta britànica d'Espanya.

L'historiador català Francesc Xavier Hernández descriu així aquest període:

"A Catalunya, la campanya de 1812 va venir marcada per l'atonía militar. La pesta i la fam havien colpejat el país a finals de 1811 i el 1812 va començar i continuar de manera paorosa amb una sequera generalitzada i amb l'abandonament general de camps i masies".³²

EL NAUFRAGI DEL VAIXELL CANDELARIA

A les acaballes de la Guerra del Francès es va produir el naufragi d'una bombardera, embarcació de l'armada espanyola anomenada Candelaria, davant les platges de Cubelles. L'esdeveniment va tenir dues víctimes que foren enterrades al cementiri parroquial:

"Dia 15 de febrer de 1814 d'una bombardera anomenada Candelaria procedent de la vila de Maó, patró Vicente, que naufragà la nit antes en la platja de la present Parròquia de Santa Maria de Cubelles, Bisbat de Barcelona, fou extreta una difunta amb son fill també difunt, la que segons relació de dit patró era natural

de la Parròquia del Vendrell, de dit Bisbat. Lo pare, mare i sogre de dita difunta la miraren i digueren que veritablement era sa filla i nora respectivament, al cadàver de la qual anomenada Maria Marsó, muller de Joan Marsó, mestre de cases domiciliat en dita vila del Vendrell, de 26 anys a poca diferència, filla de Josep Milla i de Rosalia Juncosa vivent, se dona eclesiàstica sepultura el dia 16 de dit mes i any, a les cinc de la tarda i dia 17 se li celebra ofici amb assistència de tres sacerdots i se li digueren dues misses resades. Satisfieren los drets i enterros i lo dret de campanes ...

Bonaventura Dalmases.

Dia 17 de febrer de 1814 se dona en lo cementiri de la present Parròquia de Santa Maria de Cubelles eclesiàstica sepultura al cadàver de Josep Marsó, d'edat setze mesos segons relació de son pare Joan Marsó, que havia vingut de Tarragona per a veure a son fill i sa muller, emperò no pogué lograr-ho perquè ja eren enterrats, lo qual Josep Marsó se extragué del lloc de la bombardera anomenada Candelaria que havia naufragat lo dia 15 en la platja de la present Parròquia, junt amb sa mare Maria Marsó, trista muller de Joan Marsó, mestre de cases domiciliat en la vila del Vendrell.

Bonaventura Dalmases."

FESTA MAJOR CUBELLES

Lord William Bentick (1774-1839).

Durant aquest 1812 va tenir lloc la proclamació de la constitució de Cadis al territori del Penedès. El primer jurament de la nova carta magna a Catalunya va tenir lloc l'1 d'agost de 1812 a Sallent de Llobregat, amb la proclama del general Lluís Lacy. Al Penedès es començaria a acatar durant el mes de setembre. Així, el 6 setembre de 1812 es jurà a Vilanova i la Geltrú i el 19 de setembre, a Sitges.

Aquest 1812 l'església de Cubelles continuà amb les contribucions als dos bàndols en conflicte. Les anotacions de mossèn Dalmases pels rendiments de la Parròquia de 1812 ho certifiquen:

La següent gran i decisiva batalla de la guerra al mapa peninsular va tenir lloc

el 21 de juny de 1813, amb la victòria de Wellington a Gasteiz, el que suposà la definitiva derrota dels francesos. Mentrestant, el 30 de juny de 1813 els napoleònics enviaren el comandant superior de la Baixa Catalunya, Maurice Mathieu de la Redorte, a donar suport a Tarragona. De tornada cap a Barcelona, passà per Cubelles de camí a Vilanova, on sojornà el 30 de juny de 1813.

Davant la derrota de Gasteiz, el general Suchet inicià el replegament de les tropes franceses de València el 5 de juliol de 1813. Prenent la carretera cap al Principat, passà per Tortosa i Tarragona, situà el seu quarter general durant uns mesos a Vilafranca i tornà a ocupar i espoliar les poblacions del Garraf des de juliol a

setembre de 1813. L'estada dels francesos a Cubelles la descriu mossèn Bonaventura Dalmases al Llibre de Comptes de l'Obra de la Parròquia de Cubelles:

“Deu afergir-se que en aquest any de 1813, des del dia de Santa Anna, el 26 de juliol, fins els últims del mes d'agost, haguérem de mantenir una partida de tropes franceses, amb 700 homes amb sa cavalleria, son General de Divisió que s'allotjà en esta rectoria amb els oficials corresponents, els quals sempre estaven amenaçant per saqueig per l'església i per la vila. Quan ja no podia sufragar les despeses, doncs ningú treballava res guanyava res, i a fi de que poguérem conservar l'església i la vila permetí que s'extragueren de la caixa, en varies partides per a pagar els bous que s'hagueren de comprar a la gent que de varies parts havien fugit per les muntanyes a fi de que no els robaren, 696 lliures i 16 sous ...”³⁴.

A la nostra vila els excessos dels combatents es traduïren en una tragèdia quan els soldats de Suchet van assassinar el masover de la casa Rovirosa de Rocacrespa:

“Als 26 d'Agost de l'any 1813 en l'Església Parroquial de Santa Maria de Cubelles, Bisbat de Barcelona se feren les funcions funerals per l'ànima de Joan Morató masover de Casa Rovirosa dit lo hereu de Rocacrespa, marit que fou de Càndia Morató, que morí de mort violenta en sa casa per mans dels francesos lo dia 6 del sobre dit mes i any.”³⁵

També en aquest estiu de 1813, les tropes anglo-espanyoles creuaren el riu Ebre i obligaren els francesos a abandonar la ciutat de Tarragona, que cauria en mans britàniques el 18 d'agost de 1813. Suchet, en retirada, va mantenir tanmateix la guarnició a Barcelona i, més a la rereguarda, el control de les ciutats murallades de Sagunt, Peníscola i Tortosa. La nova línia del front s'establí al riu Llobregat. El rector cubellenc mossèn Dalmases, tip dels abusos francesos, recordà aquesta etapa de la guerra amb eixes paraules:

“En lo present any han deixat los francesos Tarragona, i amb el general Suchet se han acampat a les riberes

ELS NOBLES CADÀVERS ARRIBATS A CUBELLES

L'ocupació francesa de Barcelona va produir a Cubelles un fet curiós mesos abans del final de la guerra, que es perllongà per ... cinquanta anys. Molts nobles barcelonins havien abandonat la capital del país per a anar a Mallorca, fugint dels francesos. Alguns d'ells no van tornar i d'altres ho van fer de forma curiosa.

L'abril de 1812, mossèn Bonaventura Dalmases rebia una carta d'un, sembla, antic amic. La lletra deia:

"Palma, 8 d'abril de 1812.

Amat amic meu. Antes en ma major aflicció escrigué a Vós que hi arribo a esta Ciutat i nostres desitjos per a que estigui bo i ai amic meu com més tristos pensaments se han verificat. Ma amadíssima esposa passà a millor vida el 31 de març proppassat de resultes dels trasbals i farts que tant de temps fa hem passat i lo de la navegació, dia per mi en eterna memòria perquè sa prudència, amor i virtut extraordinàries, de Vós ben conegudes, són segurs motius per a que mon amor i deguda correspondència mon cor està partit en dos amb l'únic consol d'esperar en Déu i Sa Santíssima Mare que la veurem en Sa Santa Glòria.

L'adjunta còpia en la certificació que s'ha ficat a una ampolla de cristall dintre del taüt assabentarà a Vós de les circumstàncies. "

La següent carta va ser enviada el mes de gener de 1814

"1 de gener de 1814.

Mon estimat amic: d'ordre del Govern Superior he vingut a aquesta ciutat i gràcies a la divina misericòrdia i a la perícia d'en Martí Badia, comandant de bergantí que ens ha conduït per haver arribat feliçment, doncs hem tingut temporal i sàlegurarà vostè d'haver-nos restituit al continent, i Nostre Senyor em faci la gràcia que tot continuï feliçment i fruïm de la tranquil·litat a les nostres cases.

Desitjo que Vostè estigui bo i que disposi de qui pugui servir-lo, doncs sap el que l'estimo i que jo sense reparar sempre compto amb sa amistat.

Ma amadíssima esposa na Maria Gertrudis i ma amadíssima filla na Maria Rosa ordenaren en son testament ser dipositades en l'Església de Maria Santíssima del Carme de Palma i que després que fos possible es traslladin a la sepultura de casa. Per voler complir amb aquesta obligació, que és conforme als meus desitjos i el que seria d'alleujament als meus pesars les he tret del dipòsit i han vingut amb mi, amb el sigil necessari i com per les circumstàncies d'aquesta ciutat no puc dipositar-les aquí ni tinc lloc a casa ni poden passar per l'escala de casa els dos caixons en què són els baguls, quals caixons són fets en forma de caixons de conduir gèneres comercials, és absolutament necessari l'enviar-los a Vostè per a que els col·loqui en l'Església en qualitat de dipòsit, i no podent ser en alguna capella, podrà ser en els dalt de dita Església, deixant estar els dits caixons intactes amb els baguls dintre i fent fer un envà de manera que no es conegui que hi ha alguna cosa, i com s'han de treure després del barco, li dono aquest avís anticipant, doncs després li enviaré.

No puc dubtar de son bon afecte, pel que crec que no es pot objectar recança, i que encara que n'hi pogués haver, el desconèixerà en el supòsit de no poder deixar d'enviar-ho, i que en les ocasions és quan els amics s'acrediten i que en això Vostè farà lo major favor que pot fer a son amic. Crec excusat dir-li lo que és necessari lo sigil.

Espero satisfarà després el dador d'aquesta amb la resposta i que l'hostatjarà a sa casa.

Ramon de Llordella."

Els caixons van arribar, i mossèn Dalmases va complir fil per randa amb les indicacions del seu vell conegut. Veiem l'anotació del mossèn cubellenc al llibre d'òbits de l'Arxiu Parroquial de Cubelles:

"Dia 11 de Gener del present any 1814 arribaren a aquesta Parròquia de Santa Maria de Cubelles Bisbat de Barcelona els cadàvers de les nobles senyores na Gertrudis Llordella i i

Lana, muller que fou d'en Ramon Llordella i Tresseras la qual havia mort en la Ciutat de Palma de l'Illa de Mallorca el 31 de Març de 1812; i de na Rosa Llordella sa filla, la qual havia finat en la mateixa ciutat el 12 d'Agost de dit any en la Parròquia de Sant Nicolau. Els quals cadàvers després d'haver estat en l'Església de Nostra Senyora del Carme de l'expressada Ciutat de Palma foren extrets, transportats i acompanyats a la present Parròquia pel reverend Doctor n'Emanuel del Castillo Prevere i Beneficiat de la Parroquial Església de Sant Miquel de la Ciutat de Barcelona i dipositats novament sobre les capelles de Sant Gregori i Sant Sebastià al costat de la paret del campanar a on es cobriran d'un embà de maons a fi de que no s'alteri cosa en les cobertes.

Tot a les pietoses instàncies de dit Noble Senyor en Ramon a fi d'extreure'ls del present dipòsit i transportar-los a la Sepultura de sa casa, que és en l'Església de Maria Santíssima del Carme de la referida Ciutat de Barcelona quan les circumstàncies ho permetran per a complir amb les voluntats de dites na Gertrudis sa muller i de na Rosa sa filla que així ho manaren en els testaments. I a fi que no pugui dubtar-se de la identitat de dits cadàvers afegeixo la present escriptura al Llibre d'Òbits de ma Parroquial Església entre els folis 361 i 362 guardat en mon arxiu el dia 11 de Gener de 1814".

Una carta de la Secretaria de Cambra de la Diòcesi de Barcelona adreçada a mossèn Pere Bruguera de Cubelles, reobria el cas vint-i-quatre anys després, amb els cadàvers encara amagats als caixons, que deia:

"Assabentat el senyor Vicari General de l'ofici que vostè adreça a l'Excel·lentíssim Senyor Bisbe pel seu mandat, va disposar que no procedeix fer-se novetat per ara pel que fa als cadàvers que diu Vostè es conserven en dipòsit al seu corredor de sobre de les capelles de l'Església i només perillant ruïna en dit lloc es podran traslladar a un altre

FESTA MAJOR CUBELLES

més segur. Sabent qui són les senyores a immediata de Llordella o la seva muller els pot vostè instar extrajudicialment a que compleixin el dispost d'elles al testament traslladant els cadàvers a la sepultura de la família a Tarragona, perquè no sentén que havent-los tingut allà quan els portaren de Mallorca, no els donà sepultura en Ramon Llordella i els envià en dipòsit per a complir l'objecte que es va proposar segons diu la seva segona carta de 1er de gener de 1814. Pel que fa a la partida d'òbit de la filla, essent donada a Mallorca, allà és on haurà de fer-se la informació de testimonis corresponents per a afegir el que es troba a faltar sobre la seva veritat i estat, si de cas els signants determinem el seu trasllat a Tarragona, que s'hauria de practicar amb coneixement del que hi ha a les caixes amb permís del Vicari General per a fer el lliurament als que es presentessin comissionats per la família confrontant les cartes. Amb el demés i amb els antecedents i notícies que hom té i les que pot adquirir en aquest particular obrarà demanant el permís superior quan sigui necessari. Barcelona, 23 de juliol de 1838”.

Anys més tard, el 1863, mossèn Agustí Soler anotava més informació sobre les nobles, en uns documents

diversos trobats a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles:

“Extracte de les defuncions dels cadàvers que es troben dipositats sobre la volta de les capelles de Sant Sebastià i dels sants Abdó i Senén d'aquesta Parròquia de Cubelles segons consta en el llibre de defuncions de la Parròquia de Sant Nicolau de la ciutat de Palma, a Mallorca, que comença el 1806 i conclou el 1813:

Na Maria Gertrudis de Lana, casada amb en Ramon de Llordella, va morir rebent els Sants Sagraments a la Parròquia de la ciutat de Palma als 31 dies del mes de març de l'any 1812, a l'edat de 54 anys, poc més o menys.

Va fer testament en poder de n'Ignasi Marzà, dia 29 de març de 1812 en el que disposà entre d'altres coses que el seu cadàver fos traslladat a la sepultura pròpia de la casa en l'Església del Carme de Barcelona.

Na Maria Rosa Llordella, soltera, filla dels nobles senyors en Ramon de Llordella i na Maria Gertrudis de Lana, d'edat 32 anys, natural de Barcelona, va morir rebuts els Sagraments dia 12 d'agost de 1812. Va fer testament en poder de n'Ignasi Marzà, notari, en l'expressat dia, mes i any.

Dono fe, Agustí Soler, cura mossèn de Cubelles”.

El 3 de juliol de 1863, mossèn Soler, volent trobar familiars per enterrar definitivament els cadàvers, afegia:

“L'única persona que existeix de la família de dites senyores difuntes és na Gertrudis de Lemaury, vídua de Molins, que viu en sa casa pròpia a Barcelona, carrer d'en Serra número 16, pis 3er a qui he assabentat del particular, i esperant en la propera tardor a dos de sons fills per a col·locar els expressats dos cadàvers en el cementiri de la present parròquia, tota vegada que ha desparegut la sepultura que tenia la casa en l'Església del Carme de Barcelona, avui dia Universitat.

Cubelles, 3 de juliol de 1863. Agustí Soler prevere”.

El reverend de Cubelles entre 1861 i 1870 va afegir dos anys després:

“Dita senyora a pesar de les gestions que s'han practicat no pren resolució alguna sobre els mencionats cadàvers, avui dia 6 de juny de 1865, amb autorització del senyor Vicari General, han estat dipositats en la sepultura del mig de l'Església de la present Parròquia.

Cubelles, 6 de juny de 1865. Agustí Soler, prevere rector”.

*del Llobregat fins el Vallès, bon vent i barca nova”.*³⁶

El comentari del rector de la parròquia de Cubelles denota el poc afecte que sentia per Suchet i les seves hostes. Això no obstant, el mariscal francès encara donaria algun ensurt a les tropes aliades, com ara l'ofensiva que llançà el 13 de setembre, en creuar el Llobregat i encaçar les tropes britàniques de lord William Bentinck fins a Altafulla. A finals de desembre de 1813, Suchet aconseguí establir una línia defensiva al riu Fluvià, defensada per 23.000 francesos.

Les derrotes de Napoleó al front alemany obligaren l'emperador cors a reaccionar amb rapidesa, oferint el tro espanyol a Ferran de Borbó a canvi de la pau. El conveni de Valençay, de l'11 de desembre de 1813, proposava el cessament de les hostilitats amb el regne

espanyol i la retirada pacífica de les tropes franceses de la Península, situació que fou acceptada pel jove borbó.

El monarca espanyol Ferran VII, aleshores amb vint-i-nou anys d'edat, fou doncs alliberat per Napoleó i arribà al Principat de Catalunya el 22 de març de 1814 per a restaurar el control borbònic sobre el nostre país, que ja durava cent anys.

En el seu viatge cap a Madrid, Ferran de Borbó passà pel Penedès, concretament per l'Arboç, al voltant de l'1 d'abril de 1814. Un dels que el veié fou el rector cubellenc, Bonaventura Dalmasas, qui en el llibre de comptes de la Parròquia de Cubelles hi anotà:

“En lo present any torna per la Quaresma lo Rei Fernando setè del captiveri de Bonaparte, passa per l'Arboç amb poc faust per la Qua-

*resma i gràcies a Déu gastava bon color”.*³⁷

Malgrat tot, arran de la batalla de Gasteiz els britànics havien iniciat la persecució de les tropes imperials fins a Tolosa de Llenguadoc, on el 10 d'abril de 1814 s'enfrontaren els exèrcits del duc de Wellington, pels britànics, i del mariscal Soult, pels francesos. Quatre dies abans, el 6 d'abril de 1814, Napoleó Bonaparte havia abdicat i era deportat a l'illa d'Elba.

La situació al Principat es concretaria amb un tractat signat el 19 d'abril de 1814, on es detallava el retorn dels soldats francesos. El 26 d'abril de 1814 es decretava el cessament de les hostilitats a Catalunya, i el 28 de maig es produïa la retirada de la guarnició francesa de Barcelona. Entre maig i juny, serien evacuades la resta de places fortes dels Països Catalans. Era el final de la llarga Guerra del Francès.

FESTA MAJOR CUBELLES

Ferran de Borbó i de Parma (1784-1833).

AGRAÏMENTS:

- Parròquia de Santa Maria de Cubelles.
- Arxiu Comarcal del Garraf
- Joan Vidal (correccions)
- Sònia Escàmez (fotografies).

BIBLIOGRAFIA:

- Avinyó i Andreu, Mossèn Joan. *Història de Cubelles*. Ajuntament de Cubelles, 1993.
- Hernández i Cardona, Xavier. *Història Militar de Catalunya*. Volum IV. Rafael Dalmau Editor, 2004.
- Mercader i Riba, Joan. *Catalunya Napoleònica*. Col·lecció Episodis de la Història. Rafael Dalmau Editors. 2ª Ed. 1992.
- Virella i Bloda, Albert. *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Institut d' Estudis Penedesencs, 1998.

NOTES:

- 1 Mercader i Riba, Joan. *Catalunya Napoleònica*. Col·lecció Episodis de la Història. Rafael Dalmau Editors. 2ª Ed. 1992. Pàg. 5.
- 2 Fons Notarial de l' Arxiu Comarcal del Garraf. *Llibre de Concòrdies del notari Gerard Casany*, 1805.
- 3 Fons Notarial de l' Arxiu Comarcal del Garraf. *Llibre de Concòrdies del notari Gerard Casany*, 1805.
- 4 Avinyó i Andreu, Mossèn Joan. *Història de Cubelles*. Ajuntament de Cubelles, 1993. Pàg. 87.
- 5 Arxiu Parroquial de Cubelles. *Carpeta de documents diversos*.
- 6 La descripció dels fets i la data de signatura del document, porten a pensar que la data real era el mes de Juny, i no Octubre com per error escriví el mossèn.
- 7 Llibre de l' Obra. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 8 Virella i Bloda, Albert. *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Institut d' Estudis Penedesencs, 1998. Pàg. 32.
- 9 Fons de l' Arxiu de la Junta del Corregiment de Tarragona. Arxiu Històric de Tarragona. Volum 03, 01, 06, 04.
- 10 Fons de l' Arxiu de la Junta del Corregiment de Tarragona. Arxiu Històric de Tarragona. Volum 03, 01, 06, 04.
- 11 Virella i Bloda, Albert. *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Institut d' Estudis Penedesencs, 1998. Pàg. 263.
- 12 Virella i Bloda, Albert. *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Institut d' Estudis Penedesencs, 1998. Pàg. 46.
- 13 Virella i Bloda, Albert. *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Institut d' Estudis Penedesencs, 1998. Pàg. 50.
- 14 Fons de l' Arxiu de la Junta del Corregiment de Tarragona. Arxiu Històric de Tarragona. Volum 02, 03, 02.
- 15 Virella i Bloda, Albert. *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Institut d' Estudis Penedesencs, 1998. Pàg. 58.
- 16 Fons de l' Arxiu de la Junta del Corregiment de Tarragona. Arxiu Històric de Tarragona. Volum 03, 01, 05, 02.
- 17 Llibre d' òbits de 1814 de l' Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 18 Virella i Bloda, Albert. *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Institut d' Estudis Penedesencs, 1998. Pàg. 64.
- 19 Arxiu Notarial de Vilanova, 1810. Arxiu Comarcal del Garraf.
- 20 Virella i Bloda, Albert. *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Institut d' Estudis Penedesencs, 1998. Pàg. 67.
- 21 Fons de l' Arxiu de la Junta del Corregiment de Tarragona. Arxiu Històric de Tarragona. Volum 01, 01, 02.
- 22 Fons de l' Arxiu de la Junta del Corregiment de Tarragona. Arxiu Històric de Tarragona. Volum 02, 03, 04.
- 23 Fons de l' Arxiu de la Junta del Corregiment de Tarragona. Arxiu Històric de Tarragona. Volum 02, 03, 05.
- 24 Hernández i Cardona, Xavier. *Història Militar de Catalunya*, volum IV. Rafael Dalmau Editors, Barce-lona 2004. Pàg. 45.
- 25 Llibre de la Causa Pia per Pobres Donzelles. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 26 Llibre de l' Obra de la Parròquia. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 27 Llibre de Comptes de les Confraries i l' Hospital de Cubelles. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 28 Llibre de comptes de la Parròquia, 1811. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 29 Virella i Bloda, Albert. *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Institut d' Estudis Penedesencs, 1998. Pàg. 149.
- 30 Avinyó i Andreu, Mossèn Joan. *Història de Cubelles*. Ajuntament de Cubelles, 1993. Pàg. 126.
- 31 Llibre d' òbits de 1812 de l' Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 32 Hernández i Cardona, Xavier. *Història Militar de Catalunya*. Volum IV. Rafael Dalmau Editor, 2004. Pàg. 54.
- 33 Llibre de comptes de la Parròquia, 1812. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 34 Llibre de l' Obra de la Parròquia. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 35 Llibre d' òbits de 1813. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 36 Llibre de comptes de la Parròquia, 1813. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.
- 37 Llibre de comptes de la Parròquia, 1814. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Cubelles.